

sió aplicat a la província canadenca del Quebec per iniciativa d'un grup de pares anglòfons que optaren per un aprenentatge per als seus fills en francès, idioma territorialment propi, va tenir un seguiment científic detallat i minuciós, que va dur a la conclusió inequívoca que aquests xiquets i xiquetes es convertirien al final de la seua escolarització en bilingües funcionals, aconseguint així uns nivells comunicatius en la L2 (francès) molt alts, sense detriment del desenvolupament de l'idioma usat a sa casa –la L1 (anglès)– i sense interferir absolutament en els nous aprenentatges propis de les tasques escolars acadèmiques.

c) A l'Estat espanyol:

Amb tots els matisos que es vulga, Espanya pertany, sens dubte, al grups d'estats més «civilitzats» en aquesta matèria i, des de la Constitució, passant pels Estatuts d'Autonomia i arribant a la Llei Orgànica que regula tota l'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), s'ha optat pel primer plantejament: «La planificació i regulació dels drets i deures lingüístics per a la recuperació o, si més no, el manteniment de les llengües pròpies minoritzades de les diferents comunitats autònomes amb dues llengües oficials».

Aquesta ha estat l'opció presa per l'Administració Educativa Valenciana, juntament amb la de Catalunya, País Basc, Galícia i Balears (aquesta darrera dintre de territori MEC), amb llengües pròpies diferents a la castellana i on la llengua estrangera s'introduirà com a tercera llengua d'estudi a partir del 2n. cicle de Primària.

II. EL BILINGÜISME ESCOLAR DES DEL PUNT DE VISTA DEL'ADMINISTRACIÓ EDUCATIVA VALENCIANA

L'Administració Educativa Valenciana va optar en la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV)¹ per dos tipus de models genèrics d'educació, ja que la divisió del territori en zones i poblacions històricament valencianoparlants i d'altres castellanoparlants² separa, en principi, l'aplicació d'aquests models quant a la utilització vehicular de les dues llengües oficials en el currículum escolar. Aquesta situació considera l'adopció d'un tipus d'educació *monolingüe* –amb el castellà com a llengua d'instrucció i el valencià³ com a simple matèria d'estudi– per al territori de predomini lingüístic castellà; per al territori de predomini lingüístic valencià, en canvi, planteja un tipus d'educació *bilingüe* –amb el valencià i el castellà com a llengües d'instrucció.

L'educació *bilingüe* s'ha presentat en tots els documents publicats per la Conselleria d'Educació des de l'anomenat *model d'enriquiment*, plantejant-se com l'opció més idònia per estar dissenyat per a tota la comunitat de parlants, no solament per als de llengua minoritzada.

El seu objectiu primordial és que tot l'alumnat –qualsevol que en siga la seua llengua materna– assoleisca un domini efectiu de totes dues llengües, sense perjudici de

(1) Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià.

(2) Articles 35 i 36 de l'esmentada Llei.

(3) En tot l'article anomenarem «valencià» al català parlat al País Valencià per tal de ser coherents amb tota la legislació i documentació publicada en aquest respecte.

l'aprenentatge d'una llengua estrangera en edats ben primerenques, o d'una altra més tard, si s'escau, encara que siga a nivells merament funcionals.

1. Programes d'educació bilingüe:⁴

a) *Programa d'Incorporació Progressiva*, adreçat a l'alumnat del territori de predomini lingüístic valencià —encara que també hi podrien optar els alumnes de predomini lingüístic castellà. El tret definidor n'és l'ús predominant del castellà com a llengua d'instrucció, presentarà unes característiques molt diferents segons que l'alumnat siga majoritàriament valencianoparlant o castellanoparlant. També hi pot variar el grau d'ús del valencià com a llengua d'instrucció, de manera que augmentant el nombre d'àrees que s'imparteixen en aquesta llengua els resultats poden arribar a ser semblants als del programes d'*Ensenyament en Valencià i d'Immersion Lingüística*.

b) *Programa d'Ensenyament en Valencià*, per a l'alumnat majoritàriament valencianoparlant resident al territori de predomini lingüístic valencià. Intenta prestigiar la llengua pròpia dels alumnes emprant-la com a llengua d'instrucció, i augmentar-ne la competència com a base per assolir un domini aprofundit de l'altra llengua oficial.

c) *Programa d'Immersion Lingüística*, adreçat a l'alumnat majoritàriament castellanoparlant que resideix al territori de predomini lingüístic valencià —o castellà si les circumstàncies són favorables—, sobretot al cinturó suburbial de les ciutats amb forta immigració, i que es proposa aconseguir tots els objectius lingüístics i acadèmics mitjançant el canvi de la llengua de la casa a l'escola.

d) *Programa Bàsic*,⁵ adreçat a l'alumnat castellanoparlant del territori de predomini lingüístic castellà. Es proposa dotar-los de competència lingüística en ambdues llengües. Aquest programa només s'imparteix si hi ha voluntarietat per part de les famílies de l'alumnat. L'objectiu rarament s'acompleix.

2. Criteris per definir un programa d'immersió lingüística en el marc educatiu valencià:

2.1.) *Desde la normativa vigent:*

Les lleis per elles mateixes no ho són tot, encara que de vegades són instruments que possibiliten accions de progrés (Sala Bou 1992:22).

La Constitució espanyola de 1978 consagrava l'Estat espanyol com un estat plurilingüe i feia explícita la voluntat de protegir totes les llengües i les cultures. De la Constitució es desprèn que *el coneixement de les dues llengües que conviuen en un territori per part de la gent que hi viu, és un factor fonamental per a la integració lingüística i cultural*. Però serà la *Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*, promulgada en novembre de 1983, la que incorpore definitivament l'obligatorietat del valencià com a àrea curricular i la possibilitat d'utilitzar el valencià com a llengua vehicular de

(4) Situat el marc amb el qual el Sistema Educatiu Valencià es defineix com un sistema educatiu bilingüe, concretaré aquest model en Programes que queden explicitats legalment i amb la normativa que, a aquest efecte, ha publicat la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Així mateix, aplegaré totes les definicions i aplicacions que del programa d'immersió lingüística s'han realitzat amb la finalitat de dotar-lo d'un corpus legislatiu i normatiu que en recolzara l'aplicació.

(5) Encara que, des de l'Administració, queda incorporat com un Programa Bilingüe, no capacita en el coneixement d'ambdues llengües i per tant el considere simplement com a testimonial.

coneixements. Aquesta llei i l'ordenament legal que la desenvolupa seran l'única eina política i jurídica per a normalitzar el valencià en la societat i, alhora, aconseguir la integració cultural i lingüística de tots els valencians i valencianes. Però els drets no serveixen si no els podem exercir; la plena oficialitat de les dues llengües, valencià i castellà, només serà efectiva des de la possibilitat real i quotidiana d'exercir els drets lingüístics individuals i col·lectius. El tractament estatutari de l'oficialitat del valencià és equivalent al del castellà i, com a conseqüència, tots els ciutadans tenen dret a ser instruïts en el seu coneixement i el seu ús.

Tanmateix, és evident que una gran majoria de l'alumnat valencià té el castellà com a llengua familiar habitual, especialment a les grans ciutats: *València, Alacant, Elx...* i aquesta situació dificulta en gran mesura el coneixement i ús del valencià per part de tots els ciutadans i ciutadanes del País Valencià.

La singularitat de la metodologia d'immersió demana una legislació específica que garanteixca la continuïtat del programa, la consecució dels objectius previstos pel currículum a aquells alumnes que no tenen el valencià com a llengua familiar habitual i la garantia d'una oferta educativa d'acord amb la demanda creixent que per aquest tipus d'ensenyament sol·liciten les famílies castellanoparlants. Aquesta legislació serà la que desplega l'*Ordre de 23 de novembre de 1990*, per la qual es crea el Programa d'Immersió Lingüística amb les condicions i els recursos per al seu desenvolupament: ⁶

*** Ordre de 23 de novembre, 1990, de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència que desplega el Decret 79/1984, de 30 de juliol, sobre l'aplicació de la Llei 4/1983, d'Ús i Ensenyament del Valencià.**

Programa d'Immersió Lingüística: programa bilingüe que s'aplica en centres ubicats en zones altament necessitades d'integració lingüística d'acord amb la seua realitat sociolingüística particular, on assisteix majoritàriament alumnat no valencianoparlant que rebrà els seus primers ensenyaments en valencià tot seguint una metodologia activo-comunicativa.

Seràn classificats centres d'immersió lingüística els ubicats en zones altament necessitades d'integració d'acord amb la seua realitat sociolingüística particular, i segons les dades expressades en l'últim padró municipal d'habitants pel que fa al coneixement del valencià.

Per tal de possibilitar l'aplicació correcta de la metodologia comunicativa pròpia del Programa d'Immersió, la Direcció General de Centres i Promoció Educativa d'acord amb la L.O.G.S.E., determinarà el nombre màxim d'alumnes per unitat que, en cap cas, no superarà la *ratio* de 25 alumnes per unitat.

Podem considerar aquesta *Ordre* la norma marc que sustentará i propiciarà un seguit de documents, aprovats i editats per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, que desplegaran la definició i aplicació del programa i que tot seguit passe a relacionar:

(6) Considere interessant i il·lustratiu presentar totes les definicions que des de la mateixa legislació i documents editats per la Conselleria d'Educació des de l'any 1990 han anat arribant als centres, i on s'han concretat més aspectes que necessàriament s'havien d'acomplir per ser classificats com a centres d'immersió lingüística i acollir-se a les mesures que legislativament calia procurar al programa. Aquesta demanda podia partir de les famílies, dels claustres, i fins i tot ofertar-se per instància administrativa.

* **Salas i Marín, F. (1991) 8é. Aniversari de la Llei de valencià, València, Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.**

Model d'immersió: consisteix a fer l'ensenyament en valencià en aules on la majoria de l'alumnat és castellanoparlant.

El model habitual serà fer en preescolar i primer cicle de primària l'ensenyament en valencià, per a introduir el castellà –la seua llengua pròpia– a partir de 3r. de primària.

En aquest model és molt important que les famílies estiguen molt motivades, i que l'escola compte amb un projecte que garantisca l'ensenyament total en valencià durant aquests cicles.

També és important que el professorat transmeta missatges comprensibles que alhora fomenten la comunicació amb diferents funcions i en diversitat de contextos, de manera que done a l'alumnat moltes oportunitats de practicar la nova llengua.

* **Pascual, V.; Sala, V. (1991) Un model educatiu per a un sistema escolar amb tres llengües. Proposta organitzativa. València, Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.**

Programa d'Immersion: adreçat a alumnes majoritàriament castellanoparlants que resideixen al territori de predomini lingüístic valencià –o castellà, si les circumstàncies són favorables (per exemple en les zones de transició entre els dos territoris)–, sobretot al cinturó suburbial de les urbs de forta immigració, i que es proposa aconseguir tots els objectius lingüístics i acadèmics mitjançant el canvi de llengua de la llar a l'escola.

Zona d'aplicació: territori de predomini lingüístic valencià i, eventualment, zones de transició dins el territori de predomini lingüístic castellà.

Alumnat: d'Educació Infantil i Educació Primària, majoritàriament castellanoparlants.

Objectius Específics:

a) desenvolupament total de la llengua pròpia, domini funcional de la segona llengua i la major competència possible en la llengua estrangera;

b) resultats acadèmics iguals o superiors als de les classes monolingües;

c) desenvolupament cognitiu, creativitat lingüística i pensament divergent superiors al de les classes en una sola llengua.

d) conducta psicosocial positiva.

-Llengua primera d'instrucció: valencià.

-Llengua d'iniciació a la lectoescriptura: valencià.

-Introducció del castellà: a 3r. d'Educació Primària, treballant alhora la competència oral i la lectoescriptura.

-Introducció de la llengua estrangera: al 3r. nivell de l'Educació Primària, tan bon punt els alumnes hauran assolit la lectoescriptura en la llengua d'instrucció. Mentre treballen la lectura i l'escriptura en castellà, les activitats en anglés o francés seran

